

STRANKE V NAŠIH POSTOPKIH – SPOMINI S TERENA III

PARTIES OF OUR SURVEYOR'S PROCEEDINGS – MEMORIES FROM FIELD WORK III

Stane Lunder

Spoštovani,

več kot tri leta so minila, odkar nisem več katastralec. Leta počasi odnašajo drobnarije iz mojih spominov. Naj bo zapisano tudi o tem, kako so nastajali elaborati geodetskih izmer, in naj bo zapisan del spominov iz mojih izkušenj. Ker je ta članek pisan samo po spominu, so v njem gotovo tudi nehotene napake, za kar se že vnaprej opravičujem. Želel bi samo, da kakšna moja izkušnja koristi naslednjim generacijam geodetov.

Od mature (leta 1973) na srednji gradbeni šoli (geodetski odsek) v Ljubljani sem imel dinamično pot. Po vojaški liniji sem leta 1975 končal šolo za rezervne oficirje JLA v Karlovcu s specializacijo za minerca – diverzantska smer. Po odsluženju vojaškega roka sem bil s činom podporočnika dodeljen v vojaško sestavo TO Slovenije. Do leta 1988 sem kot stotnik vodil inženirsko četo TO mesta Ljubljane. Med vojno leta 1991 sem bil načelnik inžinerije 51. Območja TO mesta Ljubljane. Od leta 1974 do upokojitve pa je bila moja osnovna eksistenca in moj poklic – katastralec.

Tokratnemu, tretjemu delu sem namenil naslov: Stranke v naših geodetskih postopkih. Kar nekaj mesecev nisem vedel, kako začeti ta del svojih spominov. Potem pa mi je slučajni dogodek sam prinesel odgovor. Decembra lani mi je, tako kot vsak božič, zazvonil telefon in vse dobro mi je voščil hvaležni lastnik – naročnik geodetske storitve iz okolice Ljubljane. Ko sem bil še zaposlen, mi je za vsak božič poslal voščilnico, sedaj pa mi že nekaj let vošči po telefonu.

Gotovo je minilo najmanj petnajst let, odkar mi je s korektno vodenim postopkom uspelo zgladiti dolgoleten družinski spor. Naročnik me je že na začetku postopka opozoril na morebitne zaplete in težave pri medsebojni ureditvi lastništva. Njegovi sorodniki so imeli med postopkom na terenu svojega strokovnjaka, ki me je ocenjeval in kontroliral, vendar mi ni mogel očitati pristranskosti, zato smo postopek tudi uspešno končali. Zaznal sem, da me je tudi on skušal oceniti glede na mojo »govorico telesa«, saj se na meje in postopke ni toliko spoznal. Naročnik je storitev takoj plačal. Po pomoti smo mu poslali še en račun, ki ga je tudi takoj plačal. Ko smo ugotovili napako, smo ga pozvali, naj se oglasi pri nas. Ko je čez teden dni stopil skozi vrata firme, je bil pripravljen spet plačati. Bil je presenečen, ko je namesto tega dobil vrnjen preplačani znesek.

Zmeraj so me presenečale in se mi zdele zanimive izjave tistih kolegov, ki naj ne bi nikoli začutili nikakršnega pritiska ali stresa pri delu s strankami. Delo s strankami na terenu je bilo zame vedno adrenalinska in

nepredvidljiva zadeva, tako da sem si dostikrat, ko sem imel na vojaških vajah opraviti z eksplozivnimi sredstvi, bombami in minami, dobesedno spočil.

Kataster je bil glede natančnosti določanja mejnih točk in večine podatkov, ki v glavnem izvirajo izpred slabih dveh stoletij, zame nekaj relativno nedefiniranega ter odvisnega od izkušenj in »kilometrince« katastralca. Meje so v naravi odstopale tudi po deset metrov, v gozdovih pa lahko za širino cele parcele.

V predizmere sem skušal zajeti čimveč. V gozdovih sem za vključitev dejanskega stanja v naravi v stare mape meril meje, poti in kakršnekoli objekte ali ruševine, tudi po dvesto do tristo metrov okoli tangirane parcele. Zavedal sem se, da bodo iz te »moje« dokončne meje sredi gozdov izhajali vsi geometri za menoj in da bo nekemu lastniku lahko čez desetletja zmanjkala cela parcela. In takrat bodo skušali ugotoviti, kdo je za to kriv, oziroma bodo rekli: »Kdo je pa to meril?« Vendar bo prepozno za vse. Temu sem se skušal izogniti in delati po najboljši vesti. Trudil sem se, ne vem pa, kako me bodo sodili zanamci.

Glede na moje poklicne izkušnje, ko sem v predizmerah slučajno odkril mejna znamenja (s statusom dokončnosti) z desetkratnim ali še večjim odstopanjem dovoljene natančnosti, se napak ne da popolnoma izključiti. Tako nikoli ne veš, kaj te bo čakalo na terenu, čeprav je meja dokončna. Rekord napačno izmerjene (ali določene) »dokončne« meje je bil najmanj tri metre, žal se ne spominjam, kje je to bilo niti kdo je bil izvajalec geodetske meritve.

Kaj storiti v takšnem primeru? Vsekakor zaščititi stranke. Da bi direktno »namočil« svoje kolege, tega nisem želel. Zato sem, kljub temu, da ta meja ni bila v neposrednem stiku s parcelo v postopku, vse stranke izrecno vprašal, ali je ta mejnik verodostojen in ni bil premaknjen. Ko so mi zagotovile, da je nesporen, sem jih prosil, naj zraven zabijejo močan kol. S tem sem jih vsaj rešil medsebojnega sovraštva in tožarjenja. Svetoval sem jim, naj si na geodetski upravi pridobijo fotokopijo terenske skice. Četudi bi fronte med mejniki samo odkorakali, bi jim bilo jasno ... Več jim nisem želel pomagati. Nisem želel biti razsodnik ali tožitelj. Ločil pa sem med »šlamparijo« in napakami, storjenimi zaradi pomanjkanja izkušenj. Če bi na terenu vsaj izmerili kakšen front ali križno mero ... Kot da se njim ne more zgoditi, da bodo morali čez leta spet na ta teren in bodo naleteli na napake v izmeri. Enkrat ali dvakrat se res lahko zgodi, da stranka sama premakne mejnik, nerodno pa je, če je to prevečkrat.

Kolegica, ki je pred desetletji zagovarjala diplomsko nalogo na temo katastra, je po končanem zagovoru navzočim članom diplomske komisije neuradno izjavila, da je vse v zvezi s katastrom zelo nedefinirano, nedorečeno in popolnoma v nasprotju s kakršnokoli natančnostjo. To je zatrdila na podlagi nekajletnih izkušenj v katastru.

Takrat je veljal še zakon o mejnem ugotovitvenem postopku (MUP), ki je bil precej ohlapen glede ugotavljanja uživalne katastrske meje. Še po toliko letih mi je ostala v spominu njena pripoved, kako so jo člani izpitne komisije po zagovoru poslali iz sobe, sami pa so imeli burno in glasno debato, ki nikakor ni bila kratka. Kasneje je dobila prijateljski nasvet, naj po diplomo ne pride prehitro in naj raje počaka kakšen mesec, da se pomirijo duhovi.

Kot izkušen terenec sem včasih uvajal mlade geodete, ki so takoj po fakultetni diplomski prišli v našo firmo na prakso, včasih so bili pri nas še kot študenti. V obdobju njihovega uvajanja smo na terenu delali tako, da je bil poleg uradnega figuranta navzoč tudi ta mladi geodet kot nekakšen opazovalec,

ki pa je že po nekaj dneh prevzel vlogo, in s tem tudi odgovornost, strokovnjaka. Zato sem jim postopoma, že pred odhodom na teren, začel dajati naloge, da dobro proučijo uradni list oziroma zakone o geodetski dejavnosti, saj da jih bom na terenu pred strankami prosil za pojasnila. Zadnja desetletja svoje katastrske kariere sem namreč prakticiral čitanje aktualnih členov geodetskega zakona strankam na terenu. V ta namen sem fotokopiral štiri strani uradnega lista in ga nalepil v svoj terenski zapisniški blok. Vanj sem risal terenske skice predizmer ter kasneje tudi dodatne podatke in opombe med samim postopkom. Tik pred postopkom na terenu sem dostikrat naročil pomočniku, naj na vidno mesto na parceli postavi instrument in nekaj trasirk, tako da so se stranke navadno zbrale ob njem, ne pa vsaka na svoji parceli.

Vedno sem se trudil, da sem vsako stranko posebej prijazno pozdravil, ji dal roko in pri tem skušal vzpostaviti prijazen pogled. Dostikrat sem že vnaprej vedel, da bodo stranke »težavne«, saj so bile včasih že po pripovedovanju naročnika sovražno sprte med seboj in že vidno nezaupljive do mene kot izvajalca postopka, prepričane, da sem gotovo podkupljen, ker me je najela nasprotna stranka.

Tak odnos do mene sem razumel in sem vedno pazil, da stranke niso imele vzroka za sum. Že ko je naročnik prvič prišel v pisarno in naročil geodetsko storitev, sem ga opozoril, da do postopka ne želim več kakršnih osebnih kontaktov, da ga bom v tem primeru odslovil iz pisarne in o tem obvestil mejaše na terenu. Vse, kar se bomo od sedaj naprej pogovarjali o meji, bo samo še pred pričami. To je skoraj vedno zaleglo.

Tudi na terenu sem pazil, da stranke niso imele vzroka za sum v mojo nepristranskost. Če je geodetski postopek naročil znanec ali bognedaj kakšen daljni sorodnik, sem o tem že na začetku postopka na terenu obvestil stranke in jih vprašal za dovoljenje, ali lahko kljub temu še vodim postopek.

Že pred prihodom na teren sem se začel psihično pripravljati na te ljudi. Iznašel sem krasen način, da premostim to težavo. Avtosugestijo. Že jutro pred postopkom in nato celo pot na teren sem si dopovedoval, da so stranke dobri in prijazni ljudje, meni ljubi in prijateljski, vredni vsega spoštovanja, in bom zato z velikim zadovoljstvom postopek »speljal« tako, da ne bodo končali na »sodniji« in ne bodo več sprti med seboj.

Avtosugestija je skoraj vedno zalegla. Ko sem se pripeljal na teren in stopil iz avta, sem se resnično počutil, kot da sem prišel med dobre prijatelje in bomo vse uspešno rešili v njihovo skupno korist. Tudi stranke so bile prijazne, saj so ljudje takoj zaznali, da sem njihov prijatelj. Prav tako, kot ljudje vedno začetijo, da si njihov nasprotnik in se jim prisiljeno smehljaš ter si ponarejeno prijazen.

Tudi ob osebni predstavitvi na terenu sem si izbral položaj, da sem bil na isti višini z njimi, ali celo nižji od njih, da niso imeli občutka, da jih ogrožam ali da sem nad njimi. Skušal sem jim biti enak. Za kazanje mišic in grožnje z zakonskimi posledicami je namreč še zmeraj čas.

Pred desetletji sem imel »na praksi« mladega geodeta, ki mu je bil moj postopek prva terenska izkušnja. Seznanil sem ga s postopkom, da gremo čez pol ure na predizmero na teren. Težava je bila samo v tem, da sem vabila za predizmero poslal pred tremi ali štirimi dnevi. Opozoril sem ga, da bodo zaradi tega mogoče neprijetne reakcije vabljenih mejašev, saj so večinoma površno prebrali vabilo za neobvezno udeležbo, in naj se na to ustrezno teoretično pripravi.

Zgodilo se je točno po predvidevanju. Po nekaj minutah je na parcelo »privršala« jezna stranka in že od daleč grozila s pritožbo na geodetsko upravo, saj je vabilo dobila samo dan pred postopkom. Moj mlajši kolega ji je citiral že vnaprej naštudiran zakonski člen v zvezi z vabilom na predizmere in jo s tem utišal. Vendarle pa je včasih bolje pustiti stranko, da se takoj na začetku znebi jeze, ter ji potem počasi in prijateljsko razložiti zadevo. Grožnje s členi zakona sem vedno hranil za konec samo, če se drugače ni dalo ustaviti agresivne stranke. V vojaškem žargonu bi rekel, da sem najtežje »kanone« vedno hranil za konec dialoga.

Nekoč sem imel pri Turjaku, blizu Vrha nad Želimpljami, primer dveh napadalnih in »pogumnih« lastnikov parcel. Pogumna sta bila tudi zato, ker sta bila sorodnika, in to iz kraja blizu Ljubljane, ki je bil znan po pretepačih. Ljudje so me predhodno opozorili, da sta bila včasih »močna v rokah«. No, takrat so ju že malo zdelala leta, in sta bila močna bolj »vokalno« kot fizično.

Med našim »odločnim« pogovorom sem se počasi sukal in premikal ter postavil v položaj, da sem stal višje kot onadva, se popolnoma obrnil proti njima in spustil roke ob telesu. Šele potem sta popustila.

Nekoč sem imel nad Podpečjo (JZ od Ljubljane) napovedanega mejaša – žensko, ki je bila prav zaradi postopka za tisti dan odpuščena iz psihiatrične bolnišnice v Polju. Z ostalimi mejaši smo čakali sredi ravnine, ko smo že od daleč opazili, kako se nam približuje peš v družbi spremljevalca.

Še zdaj se kljub pretečenim desetletjem spominjam podrobnosti mrzlega in megleneja jesenskega jutra ter napetosti, kako se bo vse končalo. Ko sta bila še kakšnih sto metrov oddaljena od nas, sem se v trenutku odločil, da jima grem naproti. Korakal sem odločno in hitro, kot bi v vojski opisali predajo raporta nadrejenemu oficirju, nakar sem že po nekaj desetinah metrov opazil, da oba, ženska je bila nižje postave, spremljevalec pa velik močan moški, začenjata stopati čedalje bolj počasi.

Ko sem prikorakal do njiju, sta se že stala na mestu. Odločno sem jima pogledal v oči in ponudil roko v pozdrav. Šele v tistem trenutku sem spremenil togo držo telesa v sproščeno in prijateljsko, se nadvse prijazno predstavil in ju pozdravil. Bila sta presenečena, saj sta bila glede na moj prvi zelo energičen nastop, ko sem se jima približeval, popolnoma negotova, kaj nameravam. V nadaljevanju smo krasno sodelovali in postopek končali kot veliki prijatelji.

Pri komuniciranju s strankami sem iz izkušenj skozi leta zaznal, da je položaj telesa izredno važen. Stranke takoj zaznajo, če si nesproščen, če nisi odkrit, če kaj skrivaš ali se bojiš. Čustva, ki te med postopkom preveč razkrivajo, je zato potrebno skriti ter s telesno govorico kazati odločnost in avtoriteto. Vendarle med samim postopkom, polnim adrenalina, včasih tega ne moreš zagotoviti, saj nisi profesionalni igralec, zato moraš že prej poskrbeti, da boš naredil vsaj močan in prepričljiv začetni vtis. Tudi to, kako si oblečen in urejen, kaže na odnos in spoštovanje do strank.

Nekoč sem si doma zjutraj oblekel suknjič in zavezal kravato (tako kot vedno za uradni postopek), vendar nisem opazil, da je bil suknjič namenjen za vojaške proslave, saj je imel na prsnem žepu pripeto vojaško dekoracijo odlikovanja. Prejšnji večer smo namreč imeli neko vojaško srečanje in zabava se je zavlekla v noč.

Že ko sem šel iz firme, sem opazil, da so ljudje, ki sem jih srečeval, bolj pozorni do mene. Na terenu blizu Medvod sem nato končal postopek ureditve meje in ljudje so zapisnik podpisovali kot po tekočem traku. Brez vprašanj. Takrat je bilo sredina poletja in tisti dan je bilo vroče še pomočniku, ki je bil samo v majici. Šele na

koncu postopka, ko sem slekel suknjič in kravato, sem zgrožen ugotovil, da sem bil med strankami v dodatni vlogi oficirja JLA ...

Za teren sem se skušal temeljito psihično in strokovno pripraviti. V pripravo je najprej spadala temeljita študija vseh predhodnih načrtov. Najprej sem pogledal priimek geodeta, ki je izdelal načrt, in datum – mesec in leto postopka. Ni bilo namreč isto, če je imel moj predhodnik na primer v listnatem gozdu sredi poletja, ko je vegetacija najbujnejša, dosti dolgih vizur, ali je imel veliko točk slepega poligona. Ko sem jih razporedil po stopnji zaupanja v njihove načrte, predvsem glede na njihove priimke, sem se tudi odločil, katerim podatkom – načrtom naj dam največjo težo.

Zanimiva je bila tudi navezava na geodetsko mrežo. Po mestih je bilo namreč veliko poligonskih točk, ki so bile stabilizirane s čepi v asfaltu in so bile močno vprašljive. Velikokrat smo naleteli na stare poligonske točke v povsem novem asfaltu. Tako »zgoljufano« točko si spoznal po tem, da okoli nje ni bilo centimeterskega venca betona. Delovodja, ki je bil šef gradbišča, je nekoč pri preplastitvi ceste ta medeninasti čep (stabilizacija poligonske točke) kar z roko porinil v mehek asfalt – na približno isto mesto. Topografije za poligonsko točko so se zato skorajda ujemale – na deset do dvajset centimetrov natančno.

Uradni postopek sem začel s kratko osebno predstavitvijo in pojasnitvijo vseh potrebnih podatkov. Skušal sem se čimbolj držati protokola, zakona in pravilnika v uradnem listu, da mi ne bi kasneje v morebitni pritožbi na GU mogel kdorkoli očitati kakšne malenkosti. Strankam sem ponudil tudi naslov geodetske uprave, kamor naj se pritožijo, če bodo med postopkom ugotovili, da sem nestrokoven, podkupljen ali pristranski. Povedal sem jim, da bo naročnik plačal samo našo geodetsko storitev, ni pa nas s tem kupil. Tudi to, da bi mi eventualna podkupnina vzela ugled, saj mi kot prvi od lastnikov ne bi več zaupal, ko bi naslednjič prišel na teren merit za njegovega soseda. Po uvodnem delu sem prepustil delo pomočniku, da je vsem strankam prebral in podrobno pojasnil poglavitne člene zakona.

To je bil čas, da sem si v miru ogledal in presodil stranke. Z enim ušesom sem poslušal pomočnika, če pravilno bere in pojasnjuje geodetski zakon, obenem pa sem skušal čimbolj oceniti stranke. Mogoče beseda oceniti ni preveč posrečena, vendar so na postopek dostikrat prišli tudi ljudje, ki so želeli na tem mestu in v tem trenutku razčistiti kakšne stare račune in travme, in želel sem jih odkriti prej, preden mi podrejo postopek. Na take ljudi sem moral paziti in jih z besedami, namenjenimi samo njim, ustaviti takoj, ko so začeli delati zmedo in sejati dvome med ljudmi.

Zgodilo se mi je tudi, da so kot pooblaščenca strank prišli na terenski postopek geodeti, ki jih nisem poznal in se mi niso predstavili. Eden od njih mi je celo postavljaj vprašanja, ki so mi začela begati stranke in motiti postopek. Nekolegialno so skušali izrabljati svoje poklicno znanje proti meni – tudi moji sodelavci so včasih imeli podobne izkušnje. Neverjetni ljudje! Imel sem srečo, da jih nisem spoznal veliko.

V postopku sem imel celo znano sodnico z ljubljanskega okrajnega sodišča, ki se je preveč sprostila in je začela nagovarjati stranke, naj mi malce zapletejo postopek. Vse je izzvenelo v šalo, ko sem ji rekel, da se to vmešavanje zanjo kot sodnico ne spodobi. Takoj ji je postalo zelo nerodno, saj se je zavedla, kaj počenja.

Kot pooblaščenca strank so bili dostikrat na terenu tudi odvetniki. Pozorno so spremljali moj postopek in večina med njimi je že po uvodnem delu, ko smo jim prebrali in pojasnili zakon, zapustila postopek in

svetovala stranki, naj podpiše zapisnik. Mogoče so ugotovili, da zakon in postopek poznam tako dobro, da mi vsaj na terenu ne morejo ničesar očitati.

Zakone sem se naučil brati in razumevati na Fakulteti za upravo v Ljubljani.

Dostikrat so me spraševali, v čem je ključ, da dam zakone in navodila prebrati svojemu pomočniku, zakaj jih ne preberem sam. Odgovor je dokaj preprost. Geodetski pomočnik se je tako kalil v delu s strankami, ko je bral in jim pojasnjeval člene zakona. Budno sem pazil na vsako izrečeno besedo in stranke so v tistem trenutku začutile, da postopek in vse v zvezi z njim poteka po določenih zakona in da smo strokovnjaki, ki imamo vse pod nadzorom. S takim načinom izvedbe postopka geometru gotovo zraste ugled in pridobi si zaupanje strank. Pridobiti zaupanje strank pa pomeni uspešen zaključek postopka.

Ko je pomočnik končal branje in pojasnjevanje členov geodetskega zakona in pravilnika, sem postopek prevzel sam. Predstavil sem jim dokumente, na podlagi katerih bom predlagal mejo, ki se bo ujemala s katastrskimi podatki. Stranke sem opozoril, da geometri včasih niso merili s tako natančnimi instrumenti, in so zato možna relativno velika odstopanja.

Nikoli pa nisem pred strankami rušil poslovnega ugleda in dostojanstva drugih geodetov, saj bi s tem razvrednotil celotno geodetsko stroko. Konec koncev bi lahko kdorkoli našel napake tudi pri meni.

Pred njimi sem s primerjavo uradne mapne kopije in stanja meje na terenu, ki je bila na podlagi predizmer izrisana na »paus« (prozornem) papirju, skušal doseči, da bodo razumeli težavnost odločitve o predlagani meji. V ta namen sem jih prosil, da si čisto od blizu ogledajo vse podrobnosti. Vsi so z zanimanjem opazovali predstavitev in se strinjali. Vendarle pa sem vedno zaznal, da dostikrat niti ne gledajo v predlagane papirje, temveč pozorno gledajo mene in skušajo ugotoviti, ali govorim resnico in ali sem iskren.

Kataster je bil in bo ostal glede natančnosti določanja mejnih točk in večine podatkov, ki izvirajo iz leta 1830, nekaj relativno nedefiniranega ter odvisnega od izkušenj in prakse katastralca.

Glede na moje poklicne izkušnje, ko sem v predizmerah slučajno odkrival mejna znamenja s statusom dokončnosti z desetkratnim ali še večjim odstopanjem dovoljene natančnosti, se napak ne da popolnoma izključiti. Tako nikoli ne veš, kaj te čaka na terenu, čeprav je meja dokončna. Pri kateremkoli velikem odstopanju v natančnosti pa moram dodati še pojasnilo o sami označitvi mejnih točk pred letom 1990. Plastični mejniki so prišli v uporabo šele po letu 1990. Do takrat naj bi stranke večinoma same poskrbele za mejnike. Lahko smo jih pripeljali tudi mi, vendar so stranke zaradi varčnosti in zmanjšanja stroškov same obljubile zagotovitev ustreznih mejnih znamenj.

Včasih pa stranke na terenu niso imele mejnih znamenj. Nikakršnih in ničesar – niti količkov ne. Kaj torej storiti v tistem trenutku? Mejne točke smo označili z začasnimi količki in stranke so seveda spet sveto obljubile, da bodo mejniki zakopani že naslednji dan. Še celo učili smo jih, kako zavarovati točno mesto postavitve. Čez leta pa smo spet poslušali zgodbe takih lastnikov, kako sta s sosedom postavila mejnik meter stran, ker je bila tam ravno skala, ali pa ga je sosed prosil, da bi rabil še nekaj več prostora za leseno šupo. Saj ne da bi opravičeval nas, geometre, vendar tako je bilo na terenu in takrat si moral sprejeti odločitev, ali boš prekinil postopek, ker

nimaš mejnikov, ali zaupal stranki. Po mojem spominu nihče od izvajalcev zaradi tega ni prekinil postopka. Čez leta, ko so sosedje postavili ograje na napačnih mejah, je bil seveda kriv geometer.

Zgodilo se mi je tudi, da sem pri predstavitvi strankam na terenu napačno položil oleato kartiranja trenutnega stanja na terenu na mapno kopijo, a so vseeno kimali, da razumejo. In ko sem se takoj nato opravičil in popravil položaj lista, so spet pokimali, da razumejo. Ljudje se pač niso spoznali na to in so skušali samo oceniti mojo poštenost, česar nisem zlorabil nikoli v svoji karieri.

Pred samim začetkom postopka sem stranke večkrat opozoril, naj v primeru dvoma v mene in moje delo čimprej napišejo pritožbo na našo geodetsko upravo, in jim ne bom nič zameril. Da jim bom napisal celo celoten naslov za pritožbo. Uporabil sem tudi besedo »morajo«, ne pa da »lahko« napišejo to pritožbo. To jih je gotovo presenetilo, saj takih pozivov verjetno niso bili vajeni od nikogar, ki je do tedaj izvajal upravne postopke.

Včasih sem skušal zaznati njihova razmišljanja po mojih besedah. Trudil sem se, da bi iz njihove telesne govorice razumel njihovo razmišljanje. Zdeli so se mi zamišljeni in negotovi. Kako in zakaj jih nekdo poziva, naj vložijo pritožbo na nadrejeno geodetsko upravo osebno čez njega? To je bil po mojem prepričanju velikokrat vzrok, da so mi potem skorajda brezpogojno zaupali, da sem pošten in nepodkupljiv.

Taisti mejaši so dostikrat prišli kasneje v našo pisarno in še oni naročili geodetsko storitev. Vsi taki postopki branja in pojasnjevanja pravil poteka postopka, imenoval sem jih teoretične priprave, so po mojem prepričanju pomenili več kot polovico uspešnega dokončanja postopkov na terenu.

Včasih sva z dolgoletno sodelavko spraševala mlajše kolege o njihovih vtisih in občutkih pri postopkih. Če so rekli, da so čutili in občutili pritisk, odgovornost, napetost in skrb za pravilnost postopka, so bili po najinem mnenju na pravi poti, da bodo dobri katastralci.

Ko sem pred štiridesetimi leti začel delati na področju katastra, se mi je vse zdelo dokaj preprosto. S strankami opraviš postopek v skladu z navodili: postavimo (zabijemo) mejnike, pomerimo z metrom, posnamemo z instrumentom, in zadeva je opravljena.

Tudi elaborat za manjšo parcelacijo, ki smo ga pred kakimi tridesetimi leti oddali na geodetsko upravo, je bil sestavljen iz ovitka in štirih, petih listov ali lističev:

1. zapisnika postopka – na enem listu – formularju;
2. terenske skice s podatki tahimetrije. Posneli smo največ deset do dvajset detajlnih točk;
3. računanja površin (delček odrezanega 27. obrazca);
4. izpiska računanja z računalnikom (navadno samo tahimetrija, linijske točke in površine);
5. prikaza novega stanja s spremembami (numeričnimi in grafičnimi);
6. oleata kartiranja na prozornem papirju – listu s povprečnimi dimenzijami 10 x 10 cm. Ta prozorni papir je bil takrat dragocenost in ga je imel šef operative spravljenega v predalu svoje pisalne mize. Ko si ga potreboval, ga je pred tabo odrezal glede na obseg terenske meritve.

Po petih letih sem sam sebi verjel, da sem dober katastralec, po desetih sem bil o tem že dokaj trdno prepričan, po petnajstih letih sem se imel že za »špico« oziroma strokovnjaka. Po dvajsetih letih pa sem postajal čedalje bolj previden in samokritičen, poln dvomov, saj sem se začel zavedati resnih posledic za svoje stranke, ki so mi kot strokovnjaku zaupale. Ali sem vse naredil tako, kot je potrebno v zakonskem

in etičnem smislu? Že po nekaj letih katastrske prakse sem sam sebi začel postavljati čedalje več novih kontrol, da bi preverjal in kontroliral lastne postopke in meritve.

Celo po nekaj desetletjih me je včasih poiskala katera stara stranka, čeprav sem bil že zaposlen pri drugi firmi, mi pred nos porinila mapno kopijo ali mojo skico in me spraševala: »Ja zakaj ste pa tako naredili? Poglejte, sedaj imam zaradi vas hude probleme.«

V prvem trenutku pomisliš, da si ga mogoče res kaj polomil, vendar se potem vedno izkaže, da je bil postopek voden pravilno, da so meje pokazali lastniki parcel, da so potem tudi podpisali zapisnik, da je tvoj načrt najprej pregledal tvoj nadrejeni direktor in ocenil pravilnost tvojih postopkov in izračunov, potem je celoten elaborat podrobno pregledala ter postopkovne in tehnične odločitve na terenu in v pisarni ocenila še »geodetska uprava« in o postopku izdala dokument. Resda takrat, pred desetletji, še ne v obliki, ki bi ustrezala ZUP-u. Včasih smo kolegi, na osebno prošnjo, pregledovali načrte še drug drugemu in skušali najti kakršnokoli napako. To je bil za nas izziv in predmet stave.

Pa vendarle, če bi bilo karkoli narobe, bi lahko stranka že takrat sprožila ustrezen postopek in dala pritožbo. Edino, kar bi ji priznal, bi bila moja napaka v tehničnem delu – v samem merjenju z metrom, instrumentom in grobe napake v zvezi s tem. Da bi čimbolj onemogočil take napake, sem delal dvojne kontrole: dolžine na lati sem meril dvakrat (instrument – tahimeter DAHLTA) – za vsako točko sem torej imel štiri odčitke na lati. Vse skice sem obvezno risal v svoj delovni zapisnik ter jih potem, ko so bili zapisniki napolnjeni do zadnje strani, označil in arhiviral. Tako sem imel originalne terenske skice vedno pripravljene na vpogled, tudi čez dvajset ali trideset let. To me je neštetokrat rešilo pred osatimi strankami, ki so me hotele okriviti česarkoli.

Velikokrat so stranke na terenu in v pisarni pokazale tudi izjemen – fotografski spomin za podrobnosti geodetskih postopkov, ki so bili izvedeni pred desetletji. Natančno so se na primer spomnile, da je zaradi vse močnejšega naliva in naraščajočega vetra neki geometer pred tridesetimi leti naredil napako in koordinato mejnika določil za tri metre napačno. Spomnile so se tudi, kar je bil res unikum dobrega spomina, da je geometer to napako sam predvidel že vnaprej in jo glasno napovedal vsem navzočim udeležencem. V tem primeru sem izjavo zavrnil, saj je ta geometer slovel kot eden najbolj zanesljivih.

Ali pa, da geometer pred desetletji zaradi goste megle ni dobro videl late in je zato vse narobe. Seveda sem potem želel preveriti njihov genialni spomin s kakšnim dogodkom za teden ali dva nazaj. Pa ni šlo. Tega se žal niso spomnili.

Za nekega geometra so mi na Volavljah rekli, da je dostikrat meril kar brez instrumenta, za drugega, ko sem pred tridesetimi leti meril v Repnjah pri Vodica, pa, da je rad gledal v dno kozarca in da je zato vse izmeril napačno. Isti ljudje so mi istočasno ponujali hladno pivo. Čeprav je bilo takrat sredi poletja in vroče, sem pivo pri takih strankah odklonil, saj bi potem o meni govorili enako.

Pijačo so mi ponujali neštetokrat. Če so bili sosede sprti med seboj, sem želel, da se ponudi vsem. To jih je spravilo v dvom, kako sosedu, s katerim so sprti že več let ali desetletij, dati napitek. Te izkušnje so me že pred desetletji izučile, da se pozneje med samimi postopki nisem več niti dotaknil alkoholne pijače. Ugotovil sem, da nisem tako zbran in sem površen. Tako kot sem konzumiral alkohol na terenu – v zimskih razmerah v Prekmurju – ga nisem nikoli več.

Če so me lastniki parcele povabili, da se pozimi pogrejem v hiši, sem ravno tako želel, da se tam hkrati pogrejejo tudi vsi sosedje, s katerimi niso bili prijatelji. To so bila za naročnike geodetskih storitev težko rešljiva vprašanja glede načelnosti njihove mržnje proti sosedu. Na ta način sem zbrisal ali vsaj omilil marsikatero medsosedsko sovraštvo. Neki lastnik, ki je bil prej več let močno sprt z najožjim sorodstvom, je bil po končanem postopku tako vesel sprave z njimi, da mi je nato še nekaj let pošiljal novoletno voščilnico.

Za nekega drugega geometra je bilo znano, da je rad lovil ribe in žabe. Tudi o meni je stranka nekoč v pritožbi napisala, da sem nabiral štorovke in da so mi pri tem pomagali mejaši, ki so v ta namen šli domov celo iskat belo plastično vrečko. No, verjetno je dosti napisanega in shranjenega tudi o meni, pa tega niti ne vem, čeprav sem se trudil, da bi to pisanje, pritožbe strank dobil za spomin. Enega od svojih prejšnjih direktorjev sem celo prosil, da mi posreduje pritožbe strank na moj račun. Verjetno je večina šefov take »cvetke« shranjevala v posebnih predalčkih – kot »težko artilerijo«. Gotovo je po vseh službah enako tudi sedaj.

Za enega od kolegov je bilo znano, da je tako strog na terenu, da se mu ne sme ničesar reči, ker pravi, da on ve vse, kar se tiče meja, saj je zato hodil v geodetsko šolo. Bil je tako strog do strank, da je včasih prišla kakšna stara mamca prosit direktorja naše geodetske firme, da ji ja ne bi poslal njega na teren, ker se ga tako boji.

Vendarle je bilo znano, da je tudi on enkrat naletel na »mino«. Mož lastnice parcele (neki star partizan), ga je po tem, ko mu je žena prijokala domov, češ da jo je geometer »nakuril«, takoj spodil s terena. Ta kolega je bil nekaj posebnega. Tudi njegovi elaborati so bili dovršeno natančni. Baje je bil tudi virtuos na klavirju in orglah ter je pisal poezijo.

Ne smem pozabiti na pokojnega kolega Filipa – starosto katastralcev v Ljubljanskem geodetskem biroju. Že v Kraljevini Jugoslaviji je imel svojo geodetsko firmo blizu gostilne Figovec v Ljubljani. Njega sem poznal le bežno, čeprav je takrat, ko sem prišel kot zelenec na firmo, ta sedemdeset- do osemdesetletnik po mojem spominu še zmeraj delal na terenu. Bil je legenda – tudi njegovi načrti so bili »izpiljeni« in karakteristični.

Ti stari »mački« so nam komaj dali vedeti, da za njih obstajamo. Vse sem osebno poznal in so mi bili vir izkušenj.

Vsak teren sem vedno odnesel v mislih s seboj domov in analiziral svoje postopke, ali sem ravnal pravilno in vse naredil tako, kot je treba. Težje primere, ki sem jih končal pred meseci, sem v mislih odnesel s seboj na dopust ter se včasih še na morju med potapljanjem, globoko pod morsko gladino, zalotil, kako premišljam o kakšnem mejniku ali meji, in zakaj mejnika mogoče ne bi raje dal na drugo mesto ali drugače speljal postopka, drugače zastavil besedo ali pristop do strank ali MUP speljal drugače. Včasih sem tudi sanjal o njih. Spominjam se neke izmere pri Dobrovi pri Ljubljani. Mejnik za navezavo (vklop) je bil na vrhu zelo strmega hriba, in nanj sem poslal z lato samo figuranta. Po vrnitvi mi je pozicijo mejnika podrobno opisal. Ponoči sem sanjal, kako sem letel nad njim in si ga podrobno ogledal. Ko sem ga šel iz radovednosti čez teden dni osebno pogledat na hrib, je bil točno tak in na tistem mestu, kot sem o njem sanjal.

Nekateri moji znanci so imeli tak poklic, da so ob koncu delovnega dne zaklenili pisarno in v njej pustili tudi vse probleme. Zavidanja vredno!

Do leta 2000 smo se kolegi dostikrat medsebojno posvetovali šele po opravljenih terenskih postopkih. Če še to ni pomagalo, sem za nasvet dodatno prosil kolege, da smo skupaj dorekli moje postopke. Velikokrat smo se zbrali tudi zaradi načina vrisa nove meje v katastrske mape. Za vris nove meje v mape smo se namreč odločali sami (sami smo jo tudi s svinčnikom vrisali v evidenčne mape) in čeprav je bilo več različnih predlogov izkušenih kolegov glede vrisa, se je na koncu moral odločiti vsak sam in to znati zagovarjati. Dostikrat smo morali svojo odločitev glede postopkov ali nenavadnih vrisov nove meje v evidenčne katastrske načrte znati argumentirano zagovarjati tudi pred šefom ali preglednikom iz geodetske uprave.

Te posvete (rekli smo jim konzilije) smo imeli po letu 2000 navadno tudi že pred odhodom na teren, ko smo se odločali med več možnostmi pri urejanju meje. Tovrstni posveti s starimi in izkušenimi geometri so nam dali dosti znanja in nas gotovo rešili tudi pred kakšno pritožbo. Potekali so na povsem enakopravni ravni, kjer je bilo pozorno in spoštljivo sprejeto vsako drugačno mnenje. Na teren si namreč moral priti prepričan sam vase in v svoje postopke. Če si naletel na težaven problem, strankam pač nisi mogel reči, da prekinjaš postopek za en teden, dokler ne zveš pravilnega odgovora. Za odločitev si imel na terenu na voljo samo nekaj minut.

Za posamezen mejnik, včasih izmerjen celo v več postopkih, je bilo namreč več podatkov. Včasih tudi trije različni, ki so se med seboj razlikovali za meter ali dva, včasih celo od istega geometra. Odločiti smo se morali za tisto varianto, ki jo bomo lahko na terenu argumentirano ubranili pred mnenji strank in ki je bila najbolj poštena ter po naši najboljši vesti. Kasneje bi jo morali mogoče pojasniti še na sodišču, kot priča ali obdolženec v sodnem postopku. Za točno lokacijo mejnika sem se vedno odločil na podlagi podatkov tistega geometra, ki je imel po mojih izkušnjah največjo verodostojnost. Zaupanje drugih v svojo profesionalnost si geometer začne graditi takoj na začetku kariere. Negativen predznak dobiš zelo hitro. Zato sem se skušal držati pravila – kot pravijo kolegi sodni izvedenci: po svoji najboljši vesti, znanju, poznanju in prepričanju.

Kataster ni samo rutinski uradni postopek, saj so vanj vpleteni ljudje, ki jim zemlja pomeni vse in so za princip pravice in dokazovanja svojega »prav«, že zaradi ugleda v okolici, pripravljeni iti zelo daleč. Zato nisem mogel voditi postopka tako, da bi ljudem samo predstavil mejo in rekel: »Dejte tukejle podpisat, če ne vas pa v končni fazi čaka sodnija.« Brez občutka za ljudi. To ne gre.

Eden prvih postopkov, ki mi je za vedno ostal v spominu, je bila delitev parcele na podlagi sklepa o dedovanju, ki sem jo pred petintridesetimi leti imel v okolici Vevč. Zadeva je zgledala enostavna in preprosta, saj je sodišče izdalo dokument – sklep o dedovanju, da se za dedinje po pokojnici od cele kmetije odmeri štiristo kvadratnih metrov zemljišča na zazidljivem območju – neposredno pred hišo. To je bil prvi primer v moji karieri, v katerem se mi je začelo kazati, da sem v pravnih zadevah v zvezi s sodiščem popoln analfabet in da se bom moral še dosti naučiti.

Za to katastrsko občino je že obstajal koordinatni kataster, tako da sem s figurantom, geodetskim pomočnikom, šel na teren samo zato, da si pripravim geodetsko mrežo. Možak, dedič večine kmetije, je takoj prišel iz hiše s koso na rami, kljub temu, da je bila trava že pokošena, in začel prikrito groziti.

Name ni naredil posebnega vtisa, saj sem bil groženj že vajen. Rekel sem mu, da je to moja služba in naloga. Da bom naslednjič prišel s spremstvom milice (policije) in dodatnim ustreznim sklepom sodišča. Naj mi osebno ne zameri tega. Končalo se je čez štirinajst dni, ko je točno ob določeni uri na postopek prišla tudi policijska »marica« s štirimi miličniki in službenim volčjakom. Ko sem jim povedal, da je lastnik zagrozil, da bo pogledal čez okno in čez »ror«, so se strateško postavili okoli hiše in odpeli toke za pištole. Pa ni bilo sile. Lastnik je neoborožen prišel ven. Malo so ga »prešlatali«, če je oborožen. Vpil je na solastnice. Mene je pozdravil kot starega znanca in prijatelja. Na koncu postopka se je tudi prijazno poslovil od mene, za sorodnice pa ni našel lepe besede, samo ploho žaljivk. Prva moja takšna izkušnja.

Kadar mi je potem še kdo posredno grozil z omenjanjem orožja, me je začelo zanimati, kakšno orožje ima, saj sem poznavalec in bi ga rad videl. Pa ga ni bilo junaka, ki bi mi ga pokazal. Vedno sem ob prvih znakih groženj vprašal, ali mi nameravajo fizično preprečiti postopek, saj ni v mojem interesu nikakršno zaostrovanje situacije.

Imel sem srečo, da je vedno ostalo samo pri posrednih grožnjah.

Pozdrav vsem geodetom.

Stane Lunder
Podutik, Ljubljana
e-naslov: stane.lunder@gmail.com